

Ходаковська О. О.

кандидат філологічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНОГО ЮРИДИЧНОГО ДИСКУРСУ

Мова права є спільною галуззю дослідження як для правників так і для філологів. Можна з упевненістю сказати, що юридичні тексти потребують вимогливого ставлення як з боку юристів, так і з боку філологів.

Юридичний дискурс, як різновид інституціонального дискурсу, охоплює як юридичні документи, так і судові рішення, наукові коментарі, дискусії з правових питань тощо. Особливістю юридичного дискурсу є те, що він спрямований не лише на пові-

домлення наукового чи практичного знання, а має на меті доведення теоретичної думки. Таким чином, правничий текст не лише має інформативну мету, а й обґрунтовано доводить точку зору автора.

Одним з найбільш складних видів перекладу вважається переклад правничих текстів. Це обумовлено тим, що для трансформації юридичних текстів потрібне використання знань у відповідній сфері права та врахування специфіки конкретного виду правовідносин. Також перекладач повинен знати чинне законодавство, володіти спеціальною лексикою і знати особливості використання чужомовної юридичної термінології в конкретному контексті.

Як свідчать статистика і економічні дослідження, індустрія перекладів у всьому світі за останнє десятиліття значно збільшилася, і протягом останніх років щорічні темпи зростання цієї галузі в середньому становили від 15% до 25%. Взаємодія культур вимагає міжмовного і міжкультурного обслуговування, яке виражається у зростаючій потребі в перекладі і культурній адаптації. Саме вирішення цих питань стає ланкою, що пов'язує процеси глобалізації та локалізації, часто дозволяючи нейтралізувати негативні і посилити позитивні сторони цих явищ. Збільшення попиту на перекладацькі послуги висуває нові вимоги до термінів і якості виконуваних робіт.

Переклад юридичних документів, як правило, виконується письмово. Для редагування текстів документа та перевірки відповідності нормам написання потрібна допомога фахівця.

Поняття перекладу в контексті міжкультурної взаємодії є надзвичайно широким і може потребувати виконання декількох завдань. Мова йде як про самостійне спілкування, так і про використання електронних засобів перекладу. Для отримання загального уявлення про зміст тієї чи іншої сторінки в Інтернеті, користуються одним з відомих інтерактивних перекладачів. У тих випадках, коли мова йде про значні обсяги перекладу, про переклад відразу на кілька мов, про якість перекладу термінів, необхідність професійного підходу стає надзвичайно важливою.

В наш час значна кількість правових документів потребує точного та адекватного перекладу. До них відносяться індивідуальні правові документи (паспорти, свідоцтва, атестати тощо), процесуальні документи (заяви, судові рішення, ухвали тощо), ділова документація (договори, ліцензії, патенти тощо), законодавчі документи (закони, постанови, конвенції тощо), дипломатичні документи тощо.

Як у будь-якого іншого виду текстів, у документів, як елементів правового дискурсу, існує стилістична приналежність і певні стилістичні особливості на синтаксичному, морфологічному, лексичному та інших рівнях. Особливо цікавим явищем є виділення специфічної гілки правничого дискурсу під назвою *legalese*.

Як відомо, спеціалізовані переклади є найважчими через певні особливості. Багато хто помилково вважає, що для успішного переказу достатньо досконало знати термінологію з тієї чи іншої галузі. Але в дійсності виявляється, що цього замало. Наприклад, перекладач, обізнане в юридичній термінології, з легкістю переведе такі терміноелементи, як *health and safety*– охорона здоров'я та безпека праці, *labor and industry*– праця (робоча сила) та виробництво, *motor vehicles and traffic*– транспортні засоби та безпека дорожнього руху.

Стиль правових документів не повинен викликати додаткових асоціацій та відвертати увагу від змісту документу, будь-які індивідуально-авторські риси повинні бути відсутні. Нейтральне викладення юридичних норм підвищує ефективність правового регулювання.

Для точного та вичерпного перекладу юридичного дискурсу інколи дуже важко знайти потрібний еквівалент терміна. Головним чином, проблеми у перекладача виникають через те, що в мові перекладу відсутні конструкції, які досить точно могли б описати терміни вихідного мови. Крім того, залежність тексту від правових особ-

ливостей, може призвести до того, що зміст перекладу в українській мові не буде відповідати мові оригіналу навіть за умов абсолютно дослівного тлумачення.

Оскільки в перекладацький контакт вступають різні правові системи і культури, відмінністю яких пояснюється проблемність багатьох юридичних термінів для перекладу, то юридичний переклад є актом міжкультурної, а не міжмовної комунікації. На структуру терміна і, як наслідок, на його переклад іншою мовою може мати значний вплив різниця в побудові систем різних галузей права у Великій Британії. Складові елементи юридичних термінів в українській мові не завжди «композиційно» і/або юридично збігаються з термінами, які є їх еквівалентами (включаючи формальні еквіваленти) в англійській мові.

Адекватність і еквівалентність перекладу – тісно пов'язані, але різні поняття. Адекватність, як відповідність комунікативній меті, є неодмінна властивість перекладу. Еквівалентність є максимальною структурно-функціональною подібністю перекладу до оригіналу.

Як відомо, у сучасній українській юридичній термінології функціонують терміни, які не мають аналогів в англійській мові і англосаксонському праві. Поширеними є багатозначні терміни, існують терміни, які описують ту саму галузь правового поля, що і терміни англосаксонського права, але інакше «уточнюють» йогою. Виникають нові терміни, які вимагають диференційованого перекладу на англійську мову.

Труднощі перекладу термінів, що відображають українську правову специфіку, можуть бути вирішені наступним чином: під час вибору еквівалента з числа наявних англійських юридичних термінів необхідно стежити за тим, щоб не вживалися різні поняття українського та британського законодавства, які можуть бути позначені схожими термінами. Для утворення нового англійського терміна, призначеного для передачі специфічно українських реалій англійською мовою, можна використовувати наявну в англійській мові не термінологічну одиницю або вдатися до калькування українського термінологічного словосполучення або описового перекладу. Слід враховувати тенденцію до використання простого і зрозумілого англійського (Plain English Campaign), що виникла в середовищі носіїв англійської мови.

Для утворення англомовних еквівалентів українських юридичних термінів варто уникати полісемії, враховувати обсяг значень кожної одиниці, брати до уваги всю тематичну групу (сферу правового поля) в цілому, перевірити термінологічне поєднання за критерієм Plain English.

Українськомовному правовому дискурсу притаманна висока динамічність, велика кількість, частота і деяка хаотичність змін у нормативно-правовому полі.

Опиняючись перед дилемою: переклад з опорою на офіційні переклади міжнародних договорів або переклад, що враховує термінологічні реалії вітчизняного права, перекладач змушений знаходити компроміс. Рішення подібної дилеми можливо з урахуванням прагматичного аспекту тексту, що перекладається і екстралінгвістичних чинників. Термінологічні еквіваленти можуть мати вузькопрофесійну спрямованість, в зв'язку з чим перекладач постає перед вибором між використанням такого терміна, який може бути не завжди зрозумілий або відомий адресатам тексту, і описовим перекладом, якому може бути віддано перевагу з урахуванням прагматичного компонента перекладу і який повинен бути максимально компактним і прозорим, наскільки це практично можливо з опорою на принципи Plain English. За наявності зрушень в семантиці юридичних термінів не тільки в самих лексичних одиницях, а й у свідомості користувачів термінології, в сприйнятті і тлумаченні терміну достатньо широким колом осіб, перекладач повинен або створити нову систему, орієнтуючись виключно на словникові дефініції та використовуючи словникові відповідності, або використовувати нові міжмовні термінологічні відповідності, оскільки потрібний для перекладу термін виявляється «обтяженим» іншим значенням.

Юридичні терміни можуть бути багатозначними. Багатозначність може реалізуватися не лише в різних термінологічних системах, а й у межах однієї системи. Істотною умовою розуміння значення терміна в цьому випадку є контекст, в якому він вживається.

Переклад англомовного юридичного дискурсу відрізняє комплексність проблематики. Підходи і принципи Plain English Campaign, обрані в якості лінгвістичного орієнтира для юридичного перекладу з української мови англійською, дозволяють досягти зрозумілості юридичного тексту, який перекладається, і його доступності для розуміння представниками іншої правової культури.

У зв'язку з особливою важливістю забезпечення правової коректності тексту необхідно враховувати «діалектику» юридичного перекладу, яка полягає в тому, що юридичний переклад з української мови на англійську і з англійської мови на українську є різноспрямованим, але взаємопов'язаним процесом, оскільки ситуація, яка є проблемною для перекладу з рідної мови на іноземну, може служити джерелом рішення для проблемної ситуації у перекладі в зворотньому напрямку.

У якості джерел для прийняття перекладацьких рішень повинні використовуватися: двомовні спеціальні словники; англійські і українські одномовні термінологічні словники; законодавчі та інші юридичні документи, що відображають сучасну юридичну практику; коментарі фахівців в галузі права; інтернет-ресурси (офіційні інтернет-сайти органів судової влади і юридичних відомств, електронні версії професійних юридичних, лінгвістичних і лінгвоправових видань тощо).

В сучасних умовах діалогу культур вивчення лексико-семантичної системи мови та аутентичних правничих знань робить можливим формування більш якісного та повного національного образу світу, який є необхідним для здійснення успішного акту комунікації між представниками різних культур у найрізноманітніших сферах життя.

Список використаних джерел:

1. Електронна система документації з питань адаптації законодавства України до Законодавства Європейського союзу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eurodocssdla.gov.ua.
2. The original and revised versions of the UK legislation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legislation.gov.uk.
3. Переклад англомовної юридичної літератури / [Черноватий Л. М., Карабан В. І., Іванко Ю. П., Ліпко І. П.]. – Вінниця: Нова Книга, 2006. – 656 с.

УДК 80(063)
ББК 80я43
С 91

Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 7-8 квітня 2017 р. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2017. – 172 с.

Видається в авторській редакції. Редакційна колегія Наукової філологічної організації «ЛОГОС» не завжди поділяє погляди, думки, ідеї авторів та не несе відповідальності за зміст матеріалів, наданих авторами для публікації.

У виданні зібрані тези, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасні наукові дослідження представників філологічних наук та їхній вплив на розвиток мови та літератури».

УДК 80(063)
ББК 80я43